

วารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปรีถรรศน์

JOURNAL OF MCU.NK.Social Science Review

ISSN : 2351-0234

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน / ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาลังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอองค์ความรู้ แนวทางแก้ปัญหาแก่สังคม แนวทางเสริมสร้างความมั่นคงและการอยู่ร่วมกันตามวิถีพุทธ

คณะกรรมการที่ปรึกษา วารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปรีถรรศน์

พระเทพสิมามาภรณ์	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีสุตาภรณ์, ปธ.9,ผศ.ดร.	ผู้ช่วยอธิการฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
พระครูสังฆวาริรักษ์, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สิริกร กาญจนสุนทร	ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณาธิการ : ผศ.ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ผศ.ดร.พิชิต ปุริมาต

: ดร.เบญญาภา อัจฉฤกษ์

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

วิทยาเขตนครราชสีมา

ผศ.ดร.เสฐียร ทั้งทองมะดัน

รศ.ดร.สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ,ป.ธ.9,ดร.

รศ.ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ.ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล

รศ.ดร.ธนิดา ผาติเสนาะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ.ดร.พิชิต ปุริมาต

รศ.ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง

รศ.ดร.เอกรัตน์ เอกศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.ประพันธ์ นิกกระโทก

รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดร.ไพวรรณ ปุริมาต

ผศ.ดร.สมบูรณ์ ต้นยะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ.ลัดดา ปานุทัย

รศ.ดร.จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผศ.ดร.พิมพ์จี บรรจงปฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ.ดร.พิศมัย หอมจำปา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เลขานุการ : ดร.ไพวรรณ ปุริมาต

ผู้ช่วยเลขานุการ : นายชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์, นายไพรัตน์ เอ็บสาโรง,

ศิลปกรรม/เว็บไซต์ : พระอธิการอินทร์นุช สุวณโณ

สำนักงาน สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เลขที่ 419 ม.7 บ้านหัวถนน ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทร : 044-924544 มือถือ : 085-7786284, 083-6819533

จัดพิมพ์โดย

โรงพิมพ์โคราชไทยรุ่งกิจการพิมพ์ 28 ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทร. 044-244442

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปิทธิทัศน์ (Peer Review)

ภายใน

1. พระเมธีสุตตากรณ,ป.ธ.9, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
2. พระมหาสุภัทร วชิราวุธ,ป.ธ.9, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
3. รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทร์ตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ผศ.ดร.เสฐียร ทั้งทองมะดัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
7. รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช่าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
8. ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
9. ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
10.พระครูปลัดดิโนเวช ชินวโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
11.ดร.ประสพฤกษ์ รัตนยงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รศ.ดร.สุชานันท์ โพธิ์ชาธาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. รศ.ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
4. รศ.ดร.ธนิดา ผาติเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
5. รศ.ดร.สิริกร กาญจนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รศ.ดร.สุวิญ รัทสดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
9. รศ.ดร.จำเริญรัตน์ จิตต์จิระจรรย์	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
10. รศ.ดร.เอกรัตน์ เอกศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
11. รศ.เนตรชนก บัวนาค	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
12. พระมหามชวินทร์ ปรีสุตโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. ผศ.ดร.สมบูรณ์ ดันยะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
14. ผศ.ดร.พิมพ์พิชิต บรรจงปฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
15. ผศ.ดร.พิศมัย ทอมจำปา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผศ.ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
17. ผศ.ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยสารคาม
18. ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
19. ผศ.ดร.วัลลภชัยยา เขตบำรุง	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
20. ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
21. ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
22. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
23. ผศ.ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
24. ผศ.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
25. ผศ.พรพล รมย์นุกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
26. ผศ.พีรวิษณุ คำเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
27. ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
28. ดร.เดโช แชน้ำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
29. ดร.หทัยชนก คตะสมบุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
30. ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
30. ว่าที่ ร.ต.ดร.วราภรณ์ สุวะโสภ	ปลัดเทศบาลตำบลหัวทะเล
32. พันโทญาณกร ธิติบุญกร	ประธานเปรี๊ญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย
33. พันเอกสำราญ ก้านพลกลาง	ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี สาขานครราชสีมา
34. พันเอกภาณุรัตน์ ดีเสมอ	ที่ปรึกษาเปรี๊ญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย
	ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี สาขานครราชสีมา
	หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย

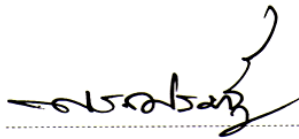
บทบรรณาธิการ

ด้วยวารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปรีทรรศน์ วิทยาเขตนครราชสีมาฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 มีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อหลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้อ่าน และมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์แล้ว และด้วยความตั้งใจของกองบรรณาธิการที่มีความประสงค์จะทำวารสารเล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) ฉะนั้นในวารสารฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิชาการด้านวิจัย 3 เรื่อง และบทความวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาบูรณาการศาสตร์สมัยใจ พัฒนาจิตใจและสังคม 4 เรื่อง รวมเป็น 7 บทความ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปรีทรรศน์ วิทยาเขตนครราชสีมา ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะ แนะนำให้มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง นำอ่านและเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้กรุณาติดตามผลงานวารสาร มจร. นม. สังคมศาสตร์ ปรีทรรศน์ วิทยาเขตนครราชสีมา ด้วยดีเสมอมา ซึ่งเราพร้อมที่จะทำหน้าที่สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการศาสตร์สมัยใจ พัฒนาจิตใจและสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมต่อไป และท้ายที่สุดขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้จัดทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล)

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการ : Academic Article

25 ปี พุทธรัฐศาสตร์พัฒนาทุนมนุษย์สู่ศตวรรษที่ 21 1

25 YEARS OF BUDDHISM POLITICAL SCIENCE TO IMPROVE HUMAN CAPITAL
IN CENTURY 21ST

: พระเศรษฐิติ วุฒิปัญญาอิสกุล

หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการจัดการที่ดีในองค์กร 10

BUDDHIST PRINCIPLE FOR GOOD MANAGEMENT IN THE ORGANIZATION

: พระเมธีสุตตากรณ, บุญช่วย พาณิชย์กุล, พระครูปลัด นิเวช ชินวโร (จงแจ้งกลาง)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของประชาชน 19

DEVELOPMENT OF LIFE QUALITY BY BUDDHIST INTEGRATING OF THE PUBLIC

: พระครูบรรพตภาวนาวิธาน

บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย 28

ROLES OF BUDDHIST MONKS IN CONTINUANCE THAI CULTURE

: พระครูขันติธรรมธาริ (วิเชียร)

บทความวิจัย : Research Articles

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ ในอำเภอนาด่าง จังหวัดเลย 38

FOREST RESOURCE CONSERVATION OF BUDDHIST MONKS IN NA DUANG DISTRICT
LOEI PROVINCE

: ภาณุรัตน์ ดีเสมอ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา 47

THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURIST ATTRACTIONS IN THE NAKHON RATCHASIMA
PROVINCE

: พัศกร จิตตรัตน์

พระสงฆ์นักพัฒนากับการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 54

THE DEVELOPER OF MONKS FOR THE SOCIAL DEVELOPMENT IN MUEANG DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA

: วราภุมิ สุวะโสภา

การพัฒนาระบบนิเวศทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา DEVELOPED OF COMMUNITY ENTERPRISE BUSINESS ECOSYSTEM, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE. : ไพรัตน์ เอิบสำโรง	62
ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF LOCAL ADMINISTRATIONS WITH PARTICIPATORY : พระวิสุทธิพงษ์เมธี ดร., พระมหาบุญรอด มหาวิโร ดร., พระมหาบุญเรือง สิริบุญโญ	73
การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของประชาชน COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT : พระครูกาญจนกิจโสภณ, ดร.	83

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน Community Economic Development towards Sustainable Development

พระครูกาญจนกิจโสภณ, ดร.

Phrakanchanakijsophon, Dr.

E-mail: watnangpim_kanchanaburi@hotmail.com

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตกาญจนบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kanchanaburi Campus, Thailand

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนผลผลิตของครอบครัวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาขีดความสามารถของคน ครอบครัวและชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ หากสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จะลดหรือหมดไปจากชุมชนนั้น ๆ ซึ่งแสดงว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสากล การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีจุดแข็งที่เอื้ออำนวยต่อการประสบความสำเร็จ คือ คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มีความเป็นมาและดำรงอยู่ด้วยกัน การมีความเอื้ออาทร มีความช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสังคมท้องถิ่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มด้วยความสมัครใจไม่ใช้การบังคับหรือสั่งการ และเป็นการพัฒนาเริ่มจากการกำหนดพื้นที่ โดยคนในชุมชนที่มีชุมชนที่มีจำนวนไม่มากจัดการได้ง่ายกว่า และเมื่อพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งประสบความสำเร็จแล้ว สามารถแพร่กระจายแนวคิดและวิธีการก่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะเดียวกันออกไปในวงกว้าง

คำสำคัญ : เศรษฐกิจชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

Community economy is about production, consumption, and exchanging of products of various families that are in the same place. With the goal of developing the capability of people family and community from creating a learning process to be self-reliant. If able to develop the community economy to meet the set target economic problems society and environment will reduce or disappear from that community which shows that it is sustainable development according to international principles. The focus on community economic development has strengths that are conducive to success: people in the community share common awareness. There is history and existence together. Generosity have help and support which is a distinctive feature of local society voluntary interaction between groups is not a force or command. and is a development, beginning with determining the area by people in communities with few communities, easier to manage and when one area is successful able to spread the ideas and methods of creating a broad development in the same way.

Keywords : Community Economic, Sustainable Development

บทนำ

โดยสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกระดับของสังคมไทย ที่ต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย ความไม่แน่นอน กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มแรงงาน เป็นต้น ต่างก็ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพ อีกทั้งวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้ประสบมาอย่างต่อเนื่องนั้น ยังมีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาทางอาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่นๆ ประกอบกับกระแสโลกภิวัตน์ที่หลั่งไหลเข้ามาจากนานาประเทศทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกในเรื่องของความพอดีและพอเพียง ขาดความตระหนักถึงความเป็นคนไทย ขาดความระมัดระวังการใช้จ่าย จึงทำให้เป็นสังคมวัตถุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุและเงิน เป็นหลักการดำรงชีวิตประจำวันมีค่าครองชีพที่สูงขึ้นความเห็นแก่ตัวจึงมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง หวังพึ่งพิงผู้อื่นจนลืมพัฒนาตนเอง ทำให้ขาดหลักการพึ่งตนเอง การพัฒนาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับสังคมไทย การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง และปฏิบัติได้ผลจริง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในที่สุด

เศรษฐกิจชุมชน จะเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งจะแตกต่างจากธุรกิจชุมชน ที่จะเน้นการจัดการเงิน เพื่อเป้าหมายให้ได้กำไรในเชิงธุรกิจเป็นสำคัญ ทำให้บางคนมีความรู้สึกว่าการใช้คำว่าธุรกิจ จะสื่อความหมายไปถึงการลงทุนที่ต้องการผลตอบแทนเป็นกำไรสูงสุด ซึ่งกำไรอาจไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประกอบกิจการของชุมชน บางคนจึงเห็นว่าน่าจะใช้คำว่าวิสาหกิจชุมชนจะเหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพราะทุนของชุมชน จะรวมทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบางอย่างอาจจะยังไม่พัฒนาเต็มศักยภาพก็ตาม เช่น ทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนที่มีการสะสม ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม หรือความไว้วางใจ ความเป็นญาติพี่น้องของผู้คนในชุมชน การจัดการทุนเหล่านี้ จะต้องจัดการโดยชุมชน ในทุกขั้นตอนการผลิต โดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม ไม่ใช่การเลียนแบบ ซึ่งเป้าหมายของการจัดการนั้น เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ใช่เพื่อกำไรและถ้ามีผลผลิตส่วนเกินอาจจะส่งไปจำหน่ายได้ แต่จะไม่ใช่เป้าหมายสำคัญในการผลิต ซึ่งที่ผ่านมามีชุมชนอาจจะไม่ได้เข้ามาจัดการทั้งหมดทุกขั้นตอน แต่จัดการตามวงจรธุรกิจของ คนนอกที่เป็น พ่อค้า ข้าราชการ นักวิชาการ แต่โดยสรุปแล้ว การดำเนินการ โดยทั่วไป อาจจะใช้คำ ว่า เศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน หรือ ธุรกิจชุมชน แทนกันได้ เศรษฐกิจชุมชน ยังมีจุดแข็งที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการประสบความสำเร็จ ในการพัฒนา 4 ด้าน คือ (1) คนในชุมชนท้องถิ่นจะมีจิตสำนึกร่วมกัน เพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกัน มีความ เป็นมาและดำรงอยู่ด้วยกัน (2) มีความเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะ เป็นเอกลักษณ์ของสังคมในท้องถิ่นอยู่แล้ว ดังนั้น การดำเนินการใดๆ ในชุมชนจึงประสบความสำเร็จได้ง่าย (3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลเป็นไปตามธรรมชาติและด้วย ความสมัครใจเพราะ ไม่ใช่มาจากบังคับหรือสั่งการ และ (4) การบริหารจัดการง่ายกว่าเพราะเริ่มจาก พื้นี่ชุมชนที่มีคนไม่มากนัก การบริหารจัดการจึงง่ายกว่า และถ้าพื้นที่หนึ่งประสบความสำเร็จ จะ เกิดการกระจายหลักการ และแนวคิดออกไป

ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน มีรูปแบบหรือลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการเกิดกระแสนิยมกันอย่างแพร่หลาย โดยเศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ คือ ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยการผลิตแรงงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติเป็นสิ่งที่มาอยู่กับสถาบันครอบครัว ไม่ต้องจ้าง โดยทั่วไปครอบครัวจะคิดถึงการอยู่ให้รอดก่อน แล้วจึงสะสมและค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2554)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่กระจาย ไม่กระจุกตัวเหมือนเศรษฐกิจรัฐหรือเศรษฐกิจทุน เพราะมีการกระจายความเจริญ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบแนวนอนหรือเป็นแบบกระจาย ตลาดไม่ผูกขาด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย ดังนั้น เศรษฐกิจชุมชนจึงมีลักษณะของการกระจายความเจริญที่อยู่ทั่วประเทศ เพราะเป็นระบบที่คำนึงถึงศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นของตนเอง มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรมต่อกัน การผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของการค้าการแลกเปลี่ยนหรือการตลาดมีความสำคัญ เช่นเดียวกันเป็นอันดับถัดไป ดังนั้น ผู้ผลิตและชุมชนต้องพึ่งตนเองให้ได้ เพื่อในที่สุดประเทศชาติก็จะสามารถพึ่งตนเองได้เช่นกัน (สังสิต พิริยธรรมา, 2541)

เป้าหมายสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ให้มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในด้านของการผลิต การบริโภคใช้สอย และจำหน่ายจ่ายแจก โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อชุมชนในภาพรวม ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ด้วย และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ และเกื้อกูลกับชุมชนมากที่สุดด้วย ทั้งนี้ ยังรวมถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมตลอดถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่กับชุมชนนั้น ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน และให้คงอยู่ตลอดไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการนั่นเอง

หลักการของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมในการแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ดังนั้น หลักการสำคัญคือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของ ชุมชนเอง ประกอบกับทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ จะผลิตกันอย่างไร และจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร พึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชนก่อน หากจะขายก็จะขายในตลาดใกล้ตัวก่อน แล้วจึงกระจายออกสู่ตลาดภูมิภาค และตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้นฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นอย่างกลมกลืน

มงคล ด้านธานินทร์ ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน ว่ามีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ โดยมีคำอธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้ (มงคล ด้านธานินทร์, 2551)

1. ปณิธาน หมายถึง เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่น ต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ ซึ่งการดำเนินการเศรษฐกิจแบบโดดๆ จะไม่ช่วยให้บรรลุปณิธานได้

2. ทำอะไร หมายถึง ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนในชุมชน เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิต ตัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกพืชสมุนไพร บริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ทำกับใคร หมายถึง ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคม หรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักวิชาการ

4. ทำอย่างไร เมื่อรวมกลุ่มแล้วก็ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า

5. ทำไปทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดความพออยู่พอกิน เกิดความพึงพอใจ เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน และเพื่อกำไร

6. เพื่ออะไร เป็นการรวมตัวของชุมชนในระดับล่างสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง

เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนหรือในระดับท้องถิ่น จึงต้องมี ความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศด้วย และจะต้องให้สัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และรวมไปถึง วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศอีกด้วย โดยในการทำงานหรือทำ กิจกรรมต่างๆ เพื่อการดำรงชีพอยู่ร่วมกันนั้น สิ่งสำคัญคือคนในชุมชนจักต้องให้ความสนใจในการ รวมกลุ่มกันให้ได้ ทั้งในด้านของการผลิต การแปรรูป ผลผลิต การบริโภคใช้สอย และการบริการ จำหน่ายจ่ายแจก เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน ความพึงพอใจ และเกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่ง ผลดีที่จะเกิดตามมาก็คือทำให้คนมีความสุข และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

รวมความว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง ใช้ความสามารถของ ตัวเอง พัฒนาศักยภาพด้วยตัวเอง และกำหนดแนวทางของตัวเอง จนสามารถปรับตัวเป็นองค์กร ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยการนำเอาศักยภาพของคนในชุมชนมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน ทั้งในด้านของการผลิต การแปรรูปผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนการซื้อและการบริโภคกันในชุมชน ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ ที่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มี ส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันอย่างเป็นธรรม โดยการ พัฒนาจากฐานสำคัญ นั่นก็คือ ศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นทุนที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ คน สรรพากรธรรมชาติ เงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑน์ วัด ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น เป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และในขณะเดียวกันก็ยังมี พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ

อุดมการณ์สำคัญ คือ มุ่งเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ มี การแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุประสงค์พอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความ ดีพอเพียง ทั้งนี้ ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก ที่ เหลือกก็ขาย พอขายได้ ก็มีเงินออม หลักการสำคัญ คือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานคือสมาชิกของครอบครัว ซึ่งถือ ว่าเป็น ปัจจัยสำคัญที่สุด โดยการ จึงแรงงานในครอบครัว จึงทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชนให้ได้ก่อน และ ถ้าหากจะขายก็ให้ขายในตลาดใกล้ตัวก่อน แล้วจึงค่อยขยายสู่ตลาดภูมิภาค และ ตลาดภายในประเทศ โดยให้ คำนึงถึง ศิลธรรม ครอบครัว ชุมชน เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นเป็นหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการและแนวสำคัญในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งแนวความคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าองค์พระประมุขของไทย ได้พระราชทานหลักการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยทุกระดับทุกสาขาอาชีพ ตลอดจนถึงแนวการพัฒนาและบริหารประเทศให้เป็นไปในสายกลางมีความพอประมาณ มีเหตุผล รู้จักพึ่งตนเอง และทรัพยากรที่เรามีอยู่นำมาใช้ประโยชน์ด้วยความรอบรู้รอบคอบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งหลักการนี้มีความสำคัญในการนำไปใช้บริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความมั่นคงด้านการดำรงชีวิตให้แก่เกษตรกรและสังคมโดยรวมของไทย (กรมวิชาการ, 2552)

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

หัวใจของเศรษฐกิจพอเพียงที่ความสมดุล และที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ อยู่ใน ปัจจุบัน เกิดจากการขาดความสมดุลในหลาย ๆ ด้าน คือ (ไสว บุญมา, 2543)

1. ด้านวัตถุ หรือเศรษฐกิจ กับด้านจิตใจหรือศีลธรรมจรรยาเพราะที่ผ่านมาแนวทางการพัฒนา ประเทศให้ความสำคัญกับวัตถุจนทำให้เกิดความโลภไม่สิ้นสุด คนรวยได้รับการยกย่อง ไม่ว่าคนรายนั้นจะ ได้มาอย่างไร ส่วนด้านจิตใจจะถูกละเลย ไม่ได้รับการพัฒนาคนที่ทำตามกฎเกณฑ์ หรือคนดีมักไม่ร่ำรวยอย่าง รวดเร็วทางวัตถุเหมือนคนคดโกง

2. ด้านการผลิตเพื่อบริโภคเองในครอบครัว กับเพื่อขาย ที่ผ่านมามีการผลิตเพื่อขายได้รับการเน้น ทำให้เกิดความชำนาญในการการผลิตเฉพาะอย่าง ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การผลิตเพื่อ การบริโภคในครอบครัวแทบไม่ได้รับการสนใจมากนักการทำอะไรเป็นเพียงอย่างเดียวหรือการผลิตเฉพาะอย่าง ทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ภายนอกมากขึ้น

3. ด้านการลงทุนที่กรุงเทพฯ ฯ และปริมณฑล กับชนบทที่ห่างไกล ที่ผ่านมามีกรุงเทพฯ ฯ และปริมณฑล ได้รับเงินเป็นส่วนมาก ส่วนชนบทที่ห่างไกลถูกทอดทิ้ง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนกรุงเทพฯ ฯ เป็นผู้ที่มีการศึกษา มากกว่าคนในชนบท มีผลประโยชน์ในกรุงเทพฯ ฯ ที่จะต้องรักษา ผู้นำรัฐบาลเห็นกรุงเทพฯ อยู่ทุกวันแต่แทบไม่ เคยสัมผัสชนบทอย่างแท้จริง

4. ด้านการกระจายผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้ตกอยู่ในมือคนรวยซึ่งมีทุกสิ่งทุกอย่างที่ ต้องการแล้ว กับคนจนจำนวนมากซึ่งต้องหาเช้ากินค่ำ ที่ผ่านมามีคนรวยยิ่งร่ำรวยมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนคน จนยังจนต่อไป คนรวยเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองนโยบายเศรษฐกิจ ทำให้คนรวยได้รับการเอื้ออาทร และ ผลประโยชน์มากกว่าคนจน

5. ด้านการอุตสาหกรรมและการบริการกับการเกษตรที่ผ่านมา อุตสาหกรรมและการบริการได้รับการ สนับสนุนอย่างท่วมท้น ในขณะที่การเกษตรเกือบถูกลืมยิ่งไปกว่านั้นเกษตรกรได้รับการเหยียดหยามว่าต่ำ ต้อย ลำหลัง ไม่มีใครเหลียวแลยามแก่เฒ่า ไม่มีสวัสดิการของรัฐเหมือนคนในอาชีพอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับความเอื้ออาทรทางด้านนโยบายชวชนาก็ยังผลิตข้าวเพื่อเลี้ยงคนทั้งชาติได้

6. ด้านเทคโนโลยียุคใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านมามีประเทศไทยทุ่มเทเพื่อเรียนรู้เทคโนโลยี ใหม่ พร้อม ๆ กับเหยียดหยามภูมิปัญญาเดิม คนในชาติลืมนึกว่าประเทศตนมีอะไรดี ไม่เข้าใจและซาบซึ้งในสิ่งที่ ตนมีอยู่แล้ว ไม่สนใจศึกษาเพื่อพัฒนาต่อไป

ความไม่สมดุลในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดจากการพัฒนาชาติในอดีตทำให้ประเทศล่อแหลมต่อ ผลกระทบจากเหตุการณ์ภายนอกและล่มแหลมต่อความล่มสลายของสังคมภายในการลดความเสี่ยงพร้อมกับการหาทางประกันต่อผลกระทบจากภายนอกและการล่มสลายของสังคมภายในจะต้องเป็นจุดหมายการพัฒนา ชาติต่อไป

การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง

การพึ่งตนเองในส่วนของบุคคล เป็นกิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกบุคคลและครัวเรือน เพื่อให้บรรลุการมีหลักประกันของการดำรงชีพของพวกเขา ส่วนในความหมายลักษณะกลุ่มแล้ว การพึ่งตนเอง คือ สังคมหรือกลุ่มที่มีการจัดระบบเพื่อให้ชาวบ้านสามารถดำเนินการตอบสนอง ความต้องการของตนเอง ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง ด้วยความร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์ เดียวกัน ทั้งนี้การพึ่งตนเองอย่าง

แท้จริงจะหมายรวมถึงกลุ่มหรือสังคมนั้นมีอิสระในการตั้งเป้าหมาย และมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความพยายามและกำลังของตนเอง (กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2540)

การพึ่งตนเอง หมายความว่า การมีเสรีภาพเต็มที่ในการทำกิจกรรมของตนเอง โดยตนเอง และชาวบ้านที่สามารถกำหนดชะตากรรมของตนเองจากภายในชุมชนเองมากกว่าพลังที่จะมาจากภายนอก การพึ่งตนเองนั้นอาจจะมีการพิจารณาถึงมิติต่างๆ มากน้อยกันไปใน 3 มิติ ดังนี้

1. คุณภาพเฉพาะตัว (Self quality) ความพยายามพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อชาวบ้าน ในชุมชนมีอิสระภาพ มีความเสมอภาค ความเป็นไท มีศักดิ์ศรี และมีความก้าวหน้า

2. มีการกระทำอย่างต่อเนื่องหรือมีความเป็นกระบวนการ (Continuing action or process) ทั้งในด้านความคิดและการตัดสินใจ กระบวนการความพยายามพึ่งตนเองมีอยู่ 3 ขั้นตอน ซึ่ง แตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ

3. ระดับการพึ่งตนเอง ซึ่งอาจแบ่งการพึ่งตนเองออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล (ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ) ระดับท้องถิ่น (ใช้วิธีให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและมีการ กระจายอำนาจ) ระดับประเทศ (สร้างความสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท) และระดับระหว่างประเทศ (สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และปรับให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี)

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วยหลัก 6 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่

2. การมีจิตสำนึกและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual aid) เป็นพื้นฐานของการ พึ่งตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับใจ กล่าวคือ จะต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมทำกิจกรรมการพัฒนาของชาวบ้าน

3. จิตสำนึกจะต้องสร้างขึ้นมาใหม่ได้อีกเพื่อให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง

4. ต้องมีการรวมตัวกันของชาวบ้านในรูปกลุ่ม เพื่อเป็นพลังต่อรองกับสถาบันภายนอก ชุมชน (รัฐและพ่อค้า) ได้อย่างมีพลัง ทั้งนี้สามารถก่อให้เกิดเครือข่าย (Network) ของหมู่บ้านได้

5. การประสานวัฒนธรรม ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนถึง ระดับชาติ

6. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสร้างชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างมั่นคงถาวรนั้น ควรมีองค์ความรู้ ในการสร้างชุมชน โดยจะต้องอาศัยองค์ความรู้ เครื่องมือพื้นฐาน หรือ เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Technology) มีการทำมาหากิน พอกินพอใช้ หรือทำมาค้าขาย ซื่อถูกขายแพง (Economic) ชุมชนนั้นจะต้องอยู่ร่วมกับธรรมชาติ หรือ มีการควบคุมให้เป็นตามธรรมชาติ (Resources) มีความสันโดษ เชื่อ มั่นว่าตนเองสามารถพัฒนาได้ วัตถุนิยม บริโภคนิยม หรือปัจเจกบุคคลนิยม (Mental) มีสังคม ประเพณี เป็นเครือข่าย มีความเอื้อเฟื้อ สังคมสมัยใหม่จำแนกโครงสร้าง ถืออาวสุ มีความชำนาญ เฉพาะด้าน ความเป็นประชาธิปไตย และสามารถแยกประเภทผู้นำ (Social) จะต้องมีการพัฒนาอย่างสมดุล (Balance) ให้เป็นไปตามศักยภาพของชุมชน (Ability) คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกา พัฒนา (Participation) มีการร่วมกันปฏิบัติ (Action) มีการทำวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนของ ตนเอง (Research) จึงจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาอยู่ร่วมกัน และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

แนวปฏิบัติในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

หลังจากที่ทราบมาแล้วว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปตามกระแสทุนนิยมที่มุ่งเน้น การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยไม่ให้ความสนใจที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเท่าที่ควร จึง ก่อให้เกิด ปัญหาต่างๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาสังคม อ่อนแอปัญหาเกษตรกร ชาดแคลนที่ดินทำกิน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาสินค้าเกษตรปนเปื้อน สารพิษ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้นทางออกของการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต ข้างหน้าควรจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความมั่นคง แข็งแรงเสียก่อน ดังนั้นคำถามต่อไปก็คือว่า แล้วจะทำกันอย่างไร บางคนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเลย แต่อยากจะทำไป มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแนวทางนี้ ดังนั้นพวกเขาควรจะทำอะไรก่อน หรืออะไรหลัง ดังนั้นแนวทางการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้ ที่สนใจจะเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การสร้างเวทีการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นก่อน อาจจะเป็นลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบล หรือ อำเภอ ในลักษณะของร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ
2. ควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นนั้นเสียก่อนว่า ชุมชนนั้นๆ มีความพร้อมแค่ไหน หากชุมชนนั้นๆ ไม่มีศักยภาพ หรือไม่มีความพร้อมที่จะพัฒนา การ เข้าไปส่งเสริมก็จะ เป็นไปได้ยาก โอกาสที่จะประสบความสำเร็จแทบไม่มีเลย ในทางตรงกันข้ามหาก ชุมชนนั้นๆ มีศักยภาพ หรือ มีความพร้อมแล้วโอกาสที่ชุมชนเหล่านั้นจะประสบความสำเร็จในการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองจึงมี ค่อนข้างสูง
3. ควรมีการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยให้ ดำเนินตาม ขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
4. ควรมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการ ผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ และนอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร ในชุมชนนั้นๆ ด้วย
5. ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการ ผลิต การคัด คุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป และการบรรจุหีบห่อ ของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนั้นๆ สามารถผลิตขึ้นมาได้ ด้วยทรัพยากรของตนเอง
6. ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และตลาด ภายในประเทศ หรือบางครั้งหากชุมชนมีศักยภาพสูงก็สามารถพัฒนาไปถึงตลาดในต่างประเทศด้วยก็ได้ ควร ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเชื่อมโยงระหว่าง ผู้ผลิตกับตลาด ปลายทาง เช่น ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มผู้ผลิตกับโรงงานแปรรูปต่างๆ เป็นต้น
7. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ
8. ควรส่งเสริมให้มีการทำการวิจัย เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อย่าง ต่อเนื่อง
9. ควรมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จในระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ
10. ควรส่งเสริมให้มีการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและพัฒนา ให้เป็น สถานี่ที่ดูงานของชุมชนอื่นๆ ที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงาน หรือต้องการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

11. ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการทำธุรกิจของชุมชน

12. ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอก เพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

นอกเหนือจากแนวทางการปฏิบัติ ที่จะเข้าไปส่งเสริมให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมา ได้นั้น สิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งก็คือ นักพัฒนาทั้งหลายจะต้องทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจอย่างเต็มที่ และจะต้องมีจิตวิญญาณอย่างแท้จริงที่จะเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเหล่านั้น โดยไม่มีผลประโยชน์อื่นแอบแฝงแต่อย่างใด และจะต้องคำนึงถึงความสามารถดำรงอยู่ได้ของชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ จึงจะทำให้ชุมชนเหล่านั้นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองต่อไปได้อย่างยั่งยืน ไม่เช่นนั้นแล้ว หลังจากที่นักพัฒนาถอนตัวออกจากชุมชนจะทำให้ชุมชนเหล่านั้นไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองต่อไปได้ หรือในท้ายที่สุดกลุ่มต่างๆ ที่ช่วยกันเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจะเลิกล้มกันไป และอาจจะเกิดปัญหาความแตกแยกของคนในชุมชนตามมา

เศรษฐกิจชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ในระดับครัวเรือน ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน กล่าวคือ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด (What?) ร่วมทำ (How?) ร่วมรับผลประโยชน์ (For whom?) บนพื้นฐานของความสามารถที่ชุมชนต่างๆ มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็นสินค้าทุน (เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิตต่างๆ ฯลฯ ที่มีอยู่หรือสามารถจัดหามาได้ตามศักยภาพ) ทุนทางเศรษฐกิจ (ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิประเทศ และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น) และทุนทางสังคม วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน สถานีนานามัย ฯลฯ)

ดังนั้น สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า จะผลิตอะไรได้บ้างตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่ชุมชนนั้นๆ มีอยู่ พวกเขาจะผลิตกันอย่างไร แล้วพวกเขาจะแบ่งปันผลประโยชน์ จากการผลิตร่วมกันอย่างไร นั่นคือ ชุมชนจะต้อง คิดเอง ทำเอง และได้ประโยชน์เอง

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไม่ใช่การมุ่งเน้นที่พัฒนาเพื่อจะเอา แต่ความร่ำรวยอย่างเดียว หากแต่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นกระทำไปเพราะมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ ร่วมกันหลายประการ เช่น

1. การพัฒนาขีดความสามารถของคนในครอบครัว และชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้

2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ตามศักยภาพของตนเองให้ประชาชนในชุมชนมีความอยู่ดี กินดี อย่างถาวร

3. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถดำรงสืบไปจนถึงรุ่นลูกหลาน

ถ้าหากแต่ละชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แล้ว ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ก็จะลดลงหรือหมดไปจากชุมชนนั้นๆ ประชาชน มีความอยู่ดีกินดี มีสังคมที่น่าอยู่ ผลประโยชน์แบ่งปันกันอย่างถาวร มีการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนไว้ให้ลูกหลานในชุมชนได้ใช้ต่อไปในอนาคต มีการฟื้นฟู วัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสมประสานเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก

สากลได้แล้ว นอกจากนี้แล้วการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนนั้นจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนนั้นมีระบบเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาให้ยืนอยู่ บนขาของตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หรือรอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆ

ฝ่ายที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน และเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ มีความเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายกว่าการที่จะดำเนินการพัฒนาแบบสั่งตรงจากบนลงล่าง หรือการพัฒนาที่กำหนดนโยบายต่างๆ จากส่วนกลางสั่งตรงไปยังประชาชนในพื้นที่ โดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด แผนพัฒนาแต่อย่างใด เนื่องจากปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเป็นสิ่งที่อยู่กับพื้นที่และตัวคนในท้องถิ่นเอง ดังนั้นการมุ่งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเอง น่าจะดีกว่าการดำเนินการ โดยการวางแผนของรัฐบาลไปจากส่วนกลาง ซึ่งส่วนกลางเองอาจจะมีรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของท้องถิ่นน้อยเกินไปหรือไม่เข้าใจทุนของท้องถิ่นในชุมชนต่างๆ เหล่านั้นเลย นอกจากนี้การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังมีจุดแข็งที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา เศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้คือ

- 1) คนในท้องถิ่นหรือในชุมชนเดียวกันมีจิตสำนึกร่วมกัน มีความปรารถนาที่จะดำรงอยู่ด้วยกัน
- 2) การมีความเอื้ออารีย์ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสังคมในชุมชนท้องถิ่นอยู่แล้ว
- 3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนด้วยกัน หรือระหว่างกลุ่มด้วยกันเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เป็นการบังคับหรือสั่งการแต่อย่างใด
- 4) ความหวงแหนในท้องถิ่นหรือในพื้นที่ชุมชนของตนเอง จะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทุกคนเต็มใจที่จะพัฒนาร่วมกัน
- 5) เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเป็นสำคัญ โดยคนในชุมชนที่มีจำนวนอยู่ไม่มากซึ่งสามารถจัดการได้ง่ายกว่า

และเมื่อมีพื้นที่ในพื้นที่หนึ่งสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองจนประสบความสำเร็จแล้วสามารถใช้เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้เพื่อแพร่กระจาย แนวคิด วิธีการ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะเดียวกันออกไปในวงกว้างได้ หากชุมชนมีความพร้อมในปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้แล้ว โอกาสที่ชุมชนเหล่านี้จะสามารถร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองให้สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืนนั้นมีค่อนข้างสูง

สรุป

เศรษฐกิจชุมชน มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในหลายด้าน คือ (1) เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ เป็นช่องทางและโอกาสให้มีการประกอบการในชุมชน ที่มีความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ และต้องการหาประสบการณ์ รวมถึงโอกาสพิสูจน์ความสามารถในการดำเนินการได้ ทั้งนี้เพราะใช้ทุนน้อย เน้นการสร้างงาน และความร่วมมือในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ถ้ากิจการประสบความสำเร็จ จะสามารถขยายไปสู่การประกอบการขนาดใหญ่ได้ (2) ก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นและลด ปัญหาการว่างงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ จึงมีโอกาสฝึกทักษะ ความสามารถในการทำงานได้ตามที่ต้องการ (3) เป็นฐานให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค ทั้งในด้านการเป็นแหล่งวัตถุดิบ ตลอดจนการรับช่วงการผลิตชิ้นส่วนต่างๆ การฝึกประสบการณ์ การยกระดับฝีมือแรงงาน และทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการประกอบการให้สูงขึ้น (4) สร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชน เพราะจะเกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ไปยังชุมชนต่างๆ ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตเมือง ชุมชนเองจะมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น และ (5) ลดปัญหาสังคมเพราะประชาชนมีรายได้ มีงานทำ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเกิดจิตสำนึกที่ดี รับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ และรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น ปัญหาสังคมและความรุนแรงต่างๆ ในสังคมจึงลดลงได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2552). แนวทางการจัดการเรียนรู้ผู้เกษียณแบบเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2540). การพึ่งพาตนเอง : ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สภาแคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2554). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มงคล ดำธานินทร์. (2541). เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.
- สังสิทธิ์ พิริยะรังสรรค์. (2541). เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองฉบับมหาดไทย : ประเทศยากจนประชาชนมั่งคั่งในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.
- ไสว บุญมา. (2543). เศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาชาติไทย. กรุงเทพมหานคร : พี เอล ลิฟวิง.